

ΕΛΕΝΗ ΜΑΡΓΑΡΙΤΟΥ-ΑΝΔΡΙΑΝΕΣΗ

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΥ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΔΕΙΓΜΑΤΙΚΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΕΣ
ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ:

1. Συνεχώς να προβάλλουμε το κεντρικό θέμα
2. Να ασκηθούμε στην διάκριση και στην σύνδεση βασικών και επιμέρους ή εξαρτημένων ιδεών/εννοιών και σημασιών. **Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΥΤΗ ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ ΑΝΟΙΚΤΗ ΚΑΙ ΑΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΕΠΙΝΟΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΘΕ ΑΤΟΜΟΥ.**

3. Ποια είναι τα στοιχεία μορφής της εκθέσεως;
Ποια είναι τα στοιχεία περιεχομένου της εκθέσεως;

ΜΟΡΦΗ:

Γλώσσα

Λέξεις, έννοιες, σημασίες

Δομή, σχηματισμός παραγράφων (Αρχή-ανάλυση αιτίων-συνεμφανιζόμενες καταστάσεις-αποτελέσματα) σύνδεση παραγράφων με συνδέσμους και επιρρήματα,

Επιχειρήματα-συλλογισμοί, παραδείγματα.

Οι συνεμφανιζόμενες καταστάσεις είναι δυνατόν να οργανωθούν ως ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ επιλέγοντας μία ή συνδυάζοντας περισσότερες προτάσεις από το κάτωθι σχήμα δηλώσεων και συνδηλώσεων:

- **ιδέες και τρόποι διάδοσης/εμπλουτισμού /βελτιώσεως/εφαρμογής αυτών**
- πληροφορίες και σημασιολόγηση-αξιολόγηση αυτών
- ατομική συνείδηση και συλλογική συνείδηση
- πράξεις/πραγματικότητα και συμβολισμοί της
- γνώσεις - επικοινωνία/διάλογος-συναισθήματα-αποφάσεις

- αναλύσεις και συνθέσεις
- περιγραφές και νοηματοδότηση αυτών
- κείμενα που εντάσσονται σε υπερκείμενα (λ.χ. μία προσωπική εμπειρία που συνδυάζεται με εμπειρίες πολιτισμικές, παγκόσμιες, οικονομικές κ.ά.)

Το ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ αφορά στην υλοποίηση με τα μορφικά μέσα των ιδεών και των πληροφοριών με λογική συνάφεια, με επαρκή αιτιολόγηση και συνδεσμικότητα (συνεκτικότητα).

A. ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

1. Πρέπει να διατυπώνεται μία γενική άποψη με την οποία θα προβληθεί ο κύριος παράγοντας στο πλαίσιο του οποίου εμπίπτει η θέση του συγγραφέα.

Έχοντας πάντα μπροστά μας την κεντρική ιδέα, τον κύριο προβληματισμό, ανακαλούμε γνώσεις, οπτικές παραστάσεις, αναμνήσεις, κρίσεις, σενάρια.

και σχεδιαγράμματα ανάλυσης και σύνθεσης,

σχεδιαγράμματα αιτιών και συνεπειών,

σχεδιαγράμματα ανάπτυξης επιχειρημάτων και τελικών αξιολογήσεων,

σχεδιαγράμματα πορείας από το απλό στο σύνθετο,

σχεδιαγράμματα σχέσεων των παραγόντων της ζωής

και κυρίως σχεδιαγράμματα του τρόπου με τον οποίο ένας παράγων είναι δυνατόν να συσχετισθεί με όσο το δυνατόν περισσότερους άλλους παράγοντες:

Ο βασικός παράγων επιλέγεται από τους υπόλοιπους.

Δέκα είναι οι παράγοντες της ζωής : Άτομο-

προσωπικότητα, Κοινωνία, Πολιτική, Οικονομία,

Εκπαίδευση, Παιδεία, Τεχνολογία, Πολιτισμός, Θρησκεία,

Επιστήμη. Πρέπει να αποδείξουμε με συλλογισμούς και επιχειρήματα πώς ισχύει η θέση του συγγραφέα στους περισσότερους παράγοντες.

4. Δίνονται οι ορισμοί των εννοιών.
5. Βλ. ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ, ΚΡΙΤΙΚΗ, ΠΕΙΘΩ.
6. Τεκμήρια, μαρτυρίες παραδείγματα.
7. Εκτίμηση των αντίθετων, των διαφορετικών και των αναλόγων περιπτώσεων ισχύος του θέματος.
8. Επισήμανση αντιφατικών περιπτώσεων
(Βλ. Ε. ΜΑΡΓΑΡΙΤΟΥ, Δοκίμια, Αθήνα, Γρηγόρη, 1988).

ΦΑΣΕΙΣ ΕΚΘΕΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Α. ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ

1. Τα θέματα είναι ανθρωποκεντρικά.
2. Το θέμα είναι δυνατόν να είναι σύντομο ή ανεπτυγμένο και το περιεχόμενό του δηλώνει κρίση ή επιθυμία ή απορία.
3. Επισήμανση και κατανόηση βασικών εννοιών (Λέξεις-κλειδιά).
4. Συγκέντρωση εννοιών, απόψεων που πρέπει να σχολιασθούν, να κριθούν (πλάτος και βάθος εννοιών, δηλώσεις-συνυποδηλώσεις).
5. Κατανόηση δύσκολων σημείων από τα συμφραζόμενα.
6. Αντικαθίστανται μεταφορικές εκφράσεις από τις κυριολεκτικές.
7. Πρέπει να διευκρινισθή η δομή των συλλογισμών του συγγραφέα.

8. Πρέπει να καθορισθούν οι στόχοι του σχολιασμού και της κριτικής που θα οδηγήσουν σταδιακά την ανάπτυξη του λόγου σε τελικές αξιολογικές κρίσεις.

Β. ΥΛΙΚΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ

1. Οι έννοιες συγκεντρώνονται τόσο από την μελέτη του Λεξικού Εννοιών, όσο και από τις προσωπικές εμπειρίες και παρατηρήσεις. Οι γνώσεις αυτές είναι οι πληροφορίες που επεξεργαζόμαστε με τα επιχειρήματα.
2. Με την ΜΝΗΜΗ, με την ΦΑΝΤΑΣΙΑ, με την ΛΟΓΙΚΗ και προπάντων με την συνεχή επαφή με τα δεδομένα και τα ζητούμενα συγκεντρώνουμε τις βασικές και δευτερεύουσες έννοιες (βασικές είναι οι έννοιες που χρησιμοποιούμε για να γράψουμε τα επιχειρήματα για τους βασικούς παράγοντες και δευτερεύουσες αυτές που σχετίζονται με τους δευτερεύοντες παράγοντες).
3. Εκπονείται σχεδιάγραμμα του κειμένου που θα γράψουμε.

ΘΕΜΑ: Η ΣΧΕΣΗ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΜΕ ΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.

Σειρά εννοιών-παραγόντων:α) Πρόλογος: Φύση-περιβάλλον-άνθρωπος.

β) Κύριο Μέρος: Ψυχολογία, Αισθητική, Επιστήμες της φύσης, Πολιτισμός, Ζώα, Φυτά, Υγεία.

γ) Επίλογος : Αξιολογικές κρίσεις για την σχέση ανθρώπων-φύσης.

Γ. ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ

1. Κάθε παράγων που αναφέρεται ανωτέρω εντάσσεται σε μία ξεχωριστή παράγραφο.
2. Κάθε παράγραφος αντιστοιχεί στις φάσεις αναπτύξεως του ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΥ. Κάθε παράγραφος είναι «μικροέκθεση» με δομή (αποτελείται από αρχή-μέσο-τέλος).

Πρόλογος	Αρχή Μέσο Τέλος	1 ^η παράγραφος
Κύριο Μέρος	Αρχή Μέσο Τέλος	2 ^η παράγραφος
	Ομοίως	3 ^η , 4 ^η , 5 ^η κ.ά. παράγρ.
Επίλογος	Αρχή Μέσο Τέλος	τελευταία παράγραφος

Προσέχουμε τους «κοινούς τόπους» σε μια έκθεση.
Ο πρόλογος και ο επίλογος αναφέρονται στα ίδια θέματα-παράγοντες με διαφορετικό τρόπο.

ΤΟ ΔΙΚΤΥΟ ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΕΩΣ ΕΝΟΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΟΙ ΔΕΚΑ ΠΥΛΩΝΕΣ

Οι νέοι και το διαδίκτυο

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ: επιθυμίες, γνώση, συναισθήματα, στόχοι, ψυχαγωγία, ωριμότητα, προσοχή, εμπειρία, κριτήρια επιλογής και «συναντήσεως» άλλων προσώπων

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: δεσμοί, προστασία, διάλογος, εμπιστοσύνη

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: ειδική γνώση, μέθοδοι

ΚΟΙΝΩΝΙΑ: δεσμοί, φιλία, δίκτυα ανταλλαγών/συναλλαγών, «τόποι» και τρόποι επικοινωνίας

ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΘΕΣΜΟΙ ΚΑΙ ΝΟΜΟΙ: προστασία των δικαιωμάτων, της ελεύθερης μετακινήσεως προσώπων και διακινήσεως αγαθών, κατηγορίες εγκλημάτων στον κυβερνοχώρο, λογοκρισία, γραπτές εγγυήσεις, πηγές γνώσης ενημερώσεως

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ-ΕΡΓΑΣΙΑ: έρευνα αγοράς, διαφήμιση, γνώση του πιστωτικού συστήματος (ευκολία και κίνδυνοι), καλή ψυχολογία, αξιοποίηση του χρόνου

ΕΠΙΣΤΗΜΗ: γνώση διαχειρίσεως πληροφοριών, επιστημονικά κριτήρια για καλή υγεία, προστασία της ζωής, της φύσεως

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ: ανάπτυξη και έλεγχος των παραγόμενων προϊόντων τέχνης και πολιτισμού (πειρατεία)

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ: οργάνωση της διαχύσεως και της λήψεως πληροφοριών, «φίλτρα», η ανεξέλεγκτη δύναμη των ΜΜΕ

ΚΕΙΜΕΝΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ

Η Έκθεση πρέπει να διέπεται από τα εξής χαρακτηριστικά :

1. Στόχευση στην επιλογή, κατάταξη και σειρά ανάπτυξης των εννοιών. Αυτή εξαρτάται από την πρόθεση του γράφοντος.
2. Η δομή, η έκφραση και οι συλλογισμοί να βασίζονται σε πραγματικές καταστάσεις, σε βιώματα και σε γεγονότα.
3. Ό,τι γράφεται πρέπει να είναι μια πληροφορία για την ισχύ κάποιου ΠΑΡΑΓΟΝΤΑ της ζωής.
4. Οι ίδιες έννοιες χρησιμοποιούνται σε άπειρα κείμενα για να αναπτυχθούν διαφορετικά επιχειρήματα για τους ίδιους παράγοντες (δέκα).
5. Ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται στον τρόπο σύνδεσης των παραγράφων: μετάβαση, επεξήγηση, προεκτάσεις, συμπεράσματα.
6. Άμεσα και έμμεσα πρέπει να αναφέρεται η ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΙΔΕΑ του θέματος σε κάθε φάση ανάπτυξης, κριτικής και σχολιασμού.

ΕΚΦΡΑΣΗ ΕΚΘΕΣΗ- ΠΕΙΘΩ

1.ΠΕΙΘΩ: Η τέχνη της συνομιλίας, της συνεννόησης, της βεβαίωσης, της παρότρυνσης, της διαπίστευσης, της υποκίνησης δράσης, της διαχείρισης πληροφοριών. Με την πειθώ οι διαφορές γεφυρώνονται. Εξαρτάται από την αυτογνωσία, αυτοπειθαρχία, αυτοεκτίμηση, αυτοέλεγχο, αυτοβουλία, επιλεκτικότητα, συλλογικότητα, ευστοχία λόγου και πράξης, ευνομία, ανταγωνιστικότητα, επιχειρηματικότητα, επινοητικότητα, συνεργασιμότητα.

Πειθώ και διαπροσωπικές σχέσεις, πολιτικός λόγος, δικανικός λόγος, επιστημονικός λόγος και διαφήμιση.

ΠΟΜΠΟΣ

-

ΔΕΚΤΗΣ

Παιδεία, γνώσεις

Παιδεία, γνώσεις

σεβασμός στις ανθρώπινες

κριτήρια αποδοχής

και φυσικές αξίες, οργάνωση

και απόρριψης,

εργασίας, συνείδηση στελέχωσης

ιεράρχηση αναγκών,

εργασιακού τομέα, γνώση νόμων,

προσαρμοστικότητα,

ευθύνη, οργάνωση χώρου και χρόνου

διαλεκτικότητα,

επικοινωνίας, ανάγκες.

πρακτικότητα

Αντίληψη αξίας-σημασίας-χρησιμότητας του μηνύματος

Παραμερισμός προλήψεων, προκαταλήψεων, στερεοτύπων

2. ΤΡΟΠΟΙ ΠΕΙΘΟΥΣ:

Α. ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΗ ΛΟΓΙΚΗ (Επιχειρήματα, Συλλογισμοί παραγωγικοί, επαγωγικοί, αναλογικοί, παραδείγματα, επιστημονικά δεδομένα, μετρήσεις, εικόνες, σχήματα, κώδικες, ηλεκτρονική οργάνωση πληροφοριών, πρωτοτυπία λόγου, ρεαλισμός, σκεπτικισμός, οπτικές γωνίες, σχολιασμός-επισήμανση παραλογισμών)

Β. ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΟ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ (Με το διάλογο, τις περιγραφές, τις αφηγήσεις, με την ειρωνεία, με το γέλιο προκαλούνται θετικά και αρνητικά συναισθήματα)

Γ. ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΟ ΗΘΟΣ (Εγκυρος, δίκαιος και ειλικρινής λόγος του πομπού-επισήμανση πλανών, απάτης, ψεύδους, ωφελιμισμού, πλουτισμού, ύβρεως-αυθεντία)

3. ΔΙΑΥΛΟΙ ΔΙΑΔΟΣΗΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

(Ραδιόφωνο, τηλεόραση, εφημερίδες, περιοδικά κ. α. Τα ΜΕΣΑ συμβάλλουν στην αποκωδικοποίηση του μηνύματος)

ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ

Σχόλιο είναι η υποκειμενική γνώμη για κάτι που λέγεται ή γράφεται (είδηση, άρθρο, βιβλίο, διαφήμιση, γεγονός, αφήγηση). Η γνώμη συνοδεύεται από την έκφραση συναισθημάτων, ερμηνειών, προεκτάσεων, επιδοκιμασιών ή αποδοκιμασιών με την χρήση επιχειρημάτων. Τέλος εκφράζει την στάση και την θέση του σχολιαστή.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΥ:

- 1) Υπογραμμίζουμε λέξεις-κλειδιά.
- 2) Επισημαίνουμε το βασικό πρόβλημα και τα επιμέρους θέματα που τίγονται.
- 3) Επισημαίνουμε και αναλύουμε τους παράγοντες της ζωής (επικαιρότητα, σπουδαιότητα, σπανιότητα ή εκρηκτικότητα, κοινωνική δράση, συναισθήματα, ιδέες).
- 4) Χρήση ενεργητικής (έμφαση στην ενέργεια του υποκειμένου) ή παθητικής σύνταξης (περιορισμένο ενδιαφέρον για την συμμετοχή του υποκειμένου στην ενέργεια).
- 5) Χρησιμοποιούμε παραδείγματα για να πείσουμε.
- 6) Χρήση ρημάτων σε διαφορετικούς χρόνους για να δείξουμε την ακολουθία των γεγονότων.

U. Eco: «Πρέπει σχολιάζοντας ένα γεγονός να εκμαιεύουμε σιγά-σιγά αντικειμενικές αξίες.»

ΚΡΙΤΙΚΗ (Ανθρώπινων χαρακτήρων, πράξεων, λόγων, έργων τέχνης, επιστημονικών επιτευγμάτων, εφαρμογών στην ζωή).

Με την κριτική πρέπει:

α) ο λόγος να πείθει με επιχειρήματα

β) να εξετάζουμε τη ζωή από νέες οπτικές γωνίες

γ) να καλλιεργούνται η καλή πίστη, η βεβαιότητα, η καλοπροαίρετη επικοινωνία, η αμεροληψία, ο αναλυτικός και συνθετικός λόγος, η ειλικρίνεια, η διαύγεια της σκέψης, η φιλία και το αίσθημα ευθύνης

δ) να ελέγχονται η κολακεία, το εσφαλμένο, η υποκρισία, η υστεροβουλία, η επιτίμηση, ο εγωισμός, η δυσφήμιση, η απόρριψη, η ζημία και η βλάβη

ε) να εκφράζονται απόψεις για βελτίωση και νέοι προβληματισμοί

και στ) να αναλύονται λεπτομερώς τα γεγονότα, ώστε ο πειστικός λόγος να ωριμάζει το διάλογο για την προσέγγιση της αληθείας.

Για την κριτική έργων τέχνης: **ΑΝΑΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ερμηνεία-κριτική του έργου(αντίληψη και αναπαραγωγή με ποικίλα μέσα του έργου).**

Δρ Ελένη Μαργαρίτου-Ανδριανέση